

Van Bataafse Republiek tot Koninkrijk (1795-1813)

D E PROVISIONELE VOLKSVERTEGENWOORDIGING van het kwartier van de Veluwe besloot meteen na het uitroepen van de Bataafse Republiek het jachtgericht af te schaffen, om dat dat in strijd was met de burgerlijke vrijheid, de democratie en de gelijkheid. Heerlijkheid Het Loo viel onder de naam Apeldoorn onder de gewone jurisdictie van de Veluwe, het was een gewone gemeente geworden. Het paleis en de tuinen werden door de Bataafse Republiek, net als de meeste andere bezittingen van de Oranjes, geconfisqueerd en tot staatsbezit gemaakt, waarna het paleis werd bestemd als lazaret voor drieduizend Franse soldaten. Het paleis en de tuinen liepen zware averij op. Het onderhoud had die laatste jaren toch al te wensen overgelaten en keer op keer waren de koperen bakken van de cascades gestolen. Nu plunderden voorbijtrekkende troepen alle paleisvertrekken en de tuinen, en naar verluiddroegen ook patriotten hun steentje daaraan bij. Wandtapijten en portretten werden beschadigd; meubels werden stukgeslagen. Hier en daar werd brand gesticht. Er was nauwelijks personeel. De tuinen verloederden en bomen werden gekapt. Bovendien werd de tuin in 1796 door Franse soldaten opengelegd om de kostbare loden en koperen waterleidingen te verkopen. De fonteinën spotten niet meer en op de ooit nauwgezet gemaaide gazonnen graasde nu armzalig vee. In de herfst van 1798 vond in Den Haag de verkoping plaats van de overgebleven 'meubels, garderobe en bijoux van de vorst en vorstin van Nassau'. Wat afkomstig was van Het Loo was per schip van Deventer naar Den Haag vervoerd.

De Bataafse Republiek was geen lang leven beschoren. Ze werd opgeschrikt door twee staatsgrepen, die in 1801 de opzijgeschoven regenten van voor 1795 weer lieten meedelen in de macht. Ondertussen had Napoleon Bonaparte de Franse republiek beëindigd en zichzelf tot keizer gekroond, om zich vervolgens te richten op zijn Europese veroveringen. Om in de Nederlandse delen van zijn rijk orde op zaken te stellen, benoemde hij zijn broer Lodewijk Napoleon in 1806 tot koning. Zo maakte de Bataafse Republiek plaats voor het Koninkrijk Holland, met voor het eerst een eigen koning - al was dat dan geen Oranjetelg.

Koning Lodewijk Napoleon verwierf ondanks zijn Franse komaf al snel een zekere populariteit. Hij zette de Bataafse bestuurlijke hervormingen door, stimuleerde de

modernisering van de Nederlandse economie en infrastructuur, en zette zich in voor de ontwikkeling van land- en bosbouw. In de volksmond werd deze 'milddadige vorst' al gauw Lodewijk de Goede genoemd.

Als vorst wilde Lodewijk Napoleon vorstelijk leven. Hij wees Amsterdam als hoofdstad aan en liet het stadhuis op de Dam verbouwen tot woonpaleis. Maar omdat het voor bewoning ongeschikt was, vertrok hij naar Het Loo, dat hij in 1808 tot zijn zomerresidentie en jachtverblijf maakte. Hoewel het paleis vervallen was, verkeerde het bouwkundig nog in redelijke staat. Hij liet het daarom opnieuw meubileren en

In 1796 werden de kostbare loden en koperen waterleidingen van de fonteinën van de Paleistuin door Franse troepen uitgegraven en verkocht. Nadat de Paleistuin in 1808 was omgevormd tot een Engels landschapspark – zonder fonteinën – raakten de overgebleven waterleidingen in vergetelheid, totdat legerkapitein J. Kremer ze rond 1930 weer blootlegde, na verhalen van oude bosarbeiders. Kremer bracht nagenoeg het gehele oude tracé in kaart – van Houg Soeren via de Rietbrun naar Het Loo – en groef vele terracotta leidingbuizen op, waarvan er hier twee te zien zijn. De buizen waren voorzien van emblemen in hoog-relief, en waren gelegd volgens een vast patroon: eerst kwam een buis met de gekroonde letters 'WR' (William Rex), gevolgd door buizen met het embleem van de landen waarover Willem regeerde: de Oranjetakken (de Nederlanden), de Roos (Engeland), de Diadel (Schotland), de Harp (Ierland) en de Lelie (Frankrijk); in 1815 werden de koningen van Engeland ook de titel 'koning van Frankrijk'.

Koning Lodewijk Napoleon was ambitieus.

Hij wilde ook de omgeving van Het Loo moderniseren. In 1808 verhef hij het boerengehucht bij decreet tot gemeente, en gaf hij opdracht tot de bouw van een groot logement, een werkhuis, een school, een dubbelkerk (met een rooms-katholiek en een hervormd deel) en een complex van 24 arbeiderswoningen. Alleen het Koningslogement en het woningcomplex – de Nieuwe Haven, hier te zien op een anonieme prent van rond 1860 – werden gebouwd. Het logement werd kort na 1860 gesloopt en de woningen brandden aan het eind van de negentiende eeuw af.

opknappen. De oude schuiframen werden vervangen door nieuwe empirevensters, compleet met blinden, en de Hollandse bakstenen gevel werd grijs gepleisterd en van schijnvoegen voorzien - zodat het natuursteen leek (in de loop van de negentiende eeuw werd het pleisterwerk steeds witter en verdwenen de schijn-voegen). De verdiepte Paleistuin werd volgestort met aarde en opnieuw ingericht, volgens de laatste mode van die tijd, de Engelse landschapsstijl. De oude geometrische patronen maakten plaats voor licht gebogen wandelpaden en wijde grasvelden met hier en daar een boomgroep, een vijver of een beek. De gracht rond Het Oude Loo werd gedempt, en na jaren van wanbeheer begon Lodewijk aan de herinrichting van het Veluwe jachtbedrijf en de valkerij.

Lodewijk Napoleon ging zo op in zijn rol als Nederlands koning, dat hij de Franse belangen naar de smaak althans van zijn machtige broer te veel uit het oog verloor. In 1810 zette Napoleon Bonaparte zijn broer Lodewijk aan de kant en werd het Hollandse Koninkrijk - dat volgens de keizer toch al niet meer was dan het aanslibsel van Franse rivieren - 'herenigd met het keizerrijk. Het Loo werd een van de vele buitenverblijven van de keizer, die er één keer verbleef, om er later alle meubilair te laten weghalen.